

JĘZYK POLSKI – KLASA 8
KRYTERIA WYMAGAŃ NA POSZCZEGÓLNE OCENY

OGÓLNE KRYTERIA:

niedostateczny

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 uniemożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności

dopuszczający

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

dostateczny

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA:

Ocenę **NIEDOSTATECZNĄ** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

OCENĘ:	KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE	TWORZENIE WYPOWIEDZI	KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE
DOPUSZCZAJĄCĄ	SŁUCHANIE <ul style="list-style-type: none">rozumie większość poleceńuważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela, wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzisłucha nagrania wzorcowej recytacjimówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworurozpoznaje typowe fragmenty informacyjne i perswazyjne w	Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie) <ul style="list-style-type: none">pisze na temat, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstuzna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, stara się je stosować w praktyce, popełnione błędy nie uniemożliwiają zrozumienia całości	Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja) <ul style="list-style-type: none">zna podstawowe zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości spółgłosek) i najważniejsze wyjątki od nich, stara

	<p>wysłuchanym tekście</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się, rozumie ogólny sens jej wypowiedzi <p>CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY</p> <ul style="list-style-type: none"> czyta teksty współczesne i dawne wskazuje w tekstach archaizmy, odszukuje ich znaczenie w przypisach¹ odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą 	<p>tekstu,</p> <ul style="list-style-type: none"> układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty stara się o estetyczny zapis wypowiedzi sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi redaguje zrozumiałe ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich najważniejsze, niezbędne elementy oraz właściwy zapis graficzny tworzy plan dłuższej wypowiedzi formułuje treść SMS-a, e-maila, starając się o ich poprawny zapis 	<p>się stosować je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, czym jest błąd językowy, stara się stosować podstawowe zasady poprawności językowej, a w razie wątpliwości korzysta ze słowników, przede wszystkim słownika języka polskiego, słownika poprawnej polszczyzny oraz słownika frazeologicznego ma podstawową wiedzę (stosuje ją w praktyce samodzielnie lub z niewielką pomocą) z zakresu gramatyki języka polskiego:
--	---	---	--

¹ Tłustą czcionką wyszczególniono treści, które pojawiają się po raz pierwszy w klasie 8.

	<p>nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinie i fakty rozdziela fikcję i kłamstwo wie, czym są perswazja, sugestia, ironia, rozpoznaje je w typowych tekstach i sytuacjach zauważa wybrane elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim 	<p>ortograficzny, dodaje komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> streszcza tekst (w tym tekst popularnonaukowy), poprawnie przytaczając większość zagadnień pisze schematyczny opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, odróżnia przykład od argumentu, wnioskuje, stara się stosować właściwe rozprawce słownictwo pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście stosuje narrację pierwszo- i 	<ul style="list-style-type: none"> fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne (np. w parach p-b, t-d itd.), ustne, nosowe, twarde i miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności, dostrzega rozbieżności między mową a pismem, słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy pochodny, formant, rdzeń, rodziny wyrazów i rozpoznaje je na przykładach omawianych na lekcji rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, zna i rozumie znaczenie
--	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi • dostrzega i krótko omawia główne motywy postępowania bohaterów • odczytując sens utworu, dostrzega wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm; • czyta utwory liryczne i dostrzega cechy liryki jako rodzaju literackiego • zna gatunki należące do liryki: pieśń, tren, hymn, fraszka • odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego • wymienia środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: epitet, uosobienie, ożywienie, neologizm, prozaizm, 	<p>trzecioosobową</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje wybrane cechy bohaterów literackich i rzeczywistych • pisze CV, a z pomocą nauczyciela podanie i list motywacyjny we własnej sprawie • przygotowuje prosty wywiad, zachowując jego układ (pytania – odpowiedzi) • opisuje elementy dzieła malarskiego, grafiki, plakatu, rzeźby, fotografii, wykorzystuje w nich z pomocą nauczyciela podane konteksty • pisze prostą, schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia • mówi na temat 	<p>wybranych przysłów, powiedzeń frazeologizmów itp., z pomocą nauczyciela odróżnia synonimy, antonimy, homonimy, rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone, znajduje pojęcia treść i zakres wyrazu</p> <p>– fleksji – rozpoznaje na typowych przykładach części mowy odmienne – rzeczowniki (z podziałem na osobowe i nieosobowe, żywotne i nieżywotne, pospolite, własne), czasowniki (dokonane, niedokonane, czasowniki w stronie czynnej, biernej, zwrotnej), przymiotniki (liczebniki i ich rodzaje), potrafi je odmieniać i rozpoznaje na typowych przykładach nieodmienne części mowy – przysłówki (w tym odprzymiotnikowe), samodzielne i niesamodzielne (spójniki, partykuły</p>
--	---	--	---

	<p>inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, archaizację, kolokwializm – potrafi je wskazać z pomocą nauczyciela</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega obrazy poetyckie w utworze, potrafi krótko je opisać • czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, wymienia gatunki należące do epiki – opowiadanie, powieść (i jej odmiany), legendę, baśń, przypowieść (parabolę), mit, nowelę, bajkę, utwór <i>fantasy</i>, epopeję • zna elementy rytmizujące wypowiedź – wers, rym, strofa, refren • wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze 	<ul style="list-style-type: none"> • wyraża swoje zdanie i umie je krótko, ale logicznie uzasadnić • w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę, nie popełnia wielu rażących błędów językowych, jego wypowiedź jest komunikatywna • wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji • wygłasza z pamięci tekst poetycki 	<p>przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy poprawnym zapisie: głoski dźwięczne i bezdźwięczne przyimków, zakończenia czasowników, partykuły <i>nie</i> i <i>-by</i> różnymi częściami mowy, z imiesłowami, z pomocą nauczyciela wyjaśnia zasady ich tworzenia odmiany,</p> <p>– składni – rozpoznaje na typowych przykładach części zdania: podmiot orzeczenie, przysłówki, dopełnienie okolicznik, rozpoznaje związek wyrazów w zdaniu pojedynczym a także zależności między zdaniem składowymi w zdaniu złożonym przy pomocy nauczyciela wskazuje człon nadrzędny i podrzędny wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego</p>
--	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych, wątek główny i poboczny, omawia zdarzenia wchodzące w skład akcji utworu • odróżnia narratora od autora tekstu i bohatera utworu • rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową • rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu • wskazuje tytuł, podtytuł, motto, puentę, punkt kulminacyjny • zna cechy komiksu, piosenki • odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog; zna podział dramatu na tragedię, 		<p>złożonego w przekształcaniu zda pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń imiesłowowym równoważnikie zdania na zdanie złożone i odwrotnie, rozpoznaje zdania bezpodmiotowe, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy typowych zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych wyodrębnia zdania składowe typowych zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi wymienić i określić na łatwych przykładach rodzaje zdań pojedynczych (rozwinęte nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych</p>
--	---	--	---

	<p>komedię i dramat właściwy</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi zakwalifikować znane mu teksty jako baśń, bajkę, legendę, mit, nowelę, balladę • posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich • odróżnia tekst literacki od naukowego i popularnonaukowego, z pomocą nauczyciela wyszukuje najważniejsze informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym • wymienia gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, reportaż • z pomocą nauczyciela wskazuje symbole i alegorie w omawianych tekstach kultury • zna termin <i>adaptacja utworu</i> 		<p>(współrzędnie i podrzędnie odróżnia zdania, uwzględniając c wypowiedzi: oznajmujące, pytające, rozkazujące, stosuje je w swoich wypowiedziach</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i próbuje stosować norm językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych • wie, czym są manipulacja i prowokacja językowa • zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, intuicyjnie je stosuje
--	---	--	--

	<p><i>literackiego</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, kostiumolog) • zauważa najważniejsze związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury • wspólnie z innymi dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych w ramach różnych projektów grupowych • wie, czym jest aforyzm i anegdota • z pomocą nauczyciela wskazuje w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) elementy retoryki: powtórzenia, pytania 		
--	--	--	--

	<p>retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia</p> <ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny 		
DOSTATECZNĄ	<p>SŁUCHANIE</p> <ul style="list-style-type: none"> • świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników, rozumie większość wypowiedzi, reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, wyjaśnienie • określa tematykę wysłuchanego utworu, ocenia wartość wysłuchanego tekstu, wybiera z wysłuchanego tekstu potrzebne informacje • rozróżnia teksty o charakterze 	<p>Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, pisze teksty zrozumiałe i klarowne, wyraża opinię i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska • wykazuje dbałość o poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, stara się 	<p>Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i małą litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek) i wyjątki od nich, stosuje je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego • dostrzega większość błędów językowych, korzysta z różnych

	<p>informacyjnym</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmuje próby rozpoznania intencji nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację • rozpoznaje w typowych tekstach i sytuacjach komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi <p>CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przerośnym, podejmuje próby odczytania ich w różnych kontekstach • rozumie znaczenie archaizmów obecnych w 	<p>je stosować w praktyce</p> <ul style="list-style-type: none"> • układa tekst o trójdzielnej kompozycji, stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi • wykazuje dbałość o estetykę zapisu • sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą treści przeczytanego tekstu • redaguje ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich z reguły wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny • tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi • formułuje treść SMS-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje poprawny 	<p>źródeł, by je skorygować</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową z zakresu fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni • ma podstawową wiedzę i stosuje ją w praktyce na typowych przykładach z zakresu: <ul style="list-style-type: none"> – fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde i miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności w poznanych przykładach, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których rozbieżności te występują,
--	--	---	---

	<p>tekstach literackich lub odszukuje ich znaczenie w przypisach</p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przenośnym, przy niewielkiej pomocy określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego • zauważa i rozumie podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi • samodzielnie wskazuje najważniejsze informacje zawarte w tekście, przytacza 	<p>komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • streszcza, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień • pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów • tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, dobiera przykłady do argumentów, podejmuje próbę wnioskowania, stosuje właściwe rozprawce słownictwo, rozróżnia rozprawkę z tezą od rozprawki z hipotezą • pisze opowiadanie odtwórcze i 	<p>– słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na typowych przykładach; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, stosuje w swoich wypowiedziach przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., potrafi podać przykłady synonimów, homonimów, antonimów, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; rozumie różnice między treścią a zakresem wyrazu, w parze wyrazów potrafi wskazać wyraz o</p>
--	--	---	---

	<p>opinie</p> <ul style="list-style-type: none"> • odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa oraz fikcję od rzeczywistości, rozumie znaczenie terminów <i>realizm</i> i <i>fantastyka</i> • dostrzega w analizowanym tekście perswazję, sugestię, ironię i nieskomplikowane aluzje • wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej znajdują się bohaterowie • identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi i określa ich główne cechy • dostrzega i omawia główne motywy postępowania bohaterów • identyfikuje w tekście 	<p>twórcze; umieszcza dialog w tekście</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosuje, w zależności od potrzeb tworzonych przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową • w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć, charakterystykę • opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje najważniejsze cechy bohaterów literackich i rzeczywistych • samodzielnie pisze swoje CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie • przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje właściwy zapis graficzny • opisuje dzieło malarskie, grafikę, 	<p>bogatszej treści i mniejszym zakresie, a także o uboższej treści i większym zakresie</p> <p>– fleksji – rozpoznaje części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać; rozpoznaje nieodmienne części mowy – przysłówki (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w</p>
--	--	---	--

	<p>poetyckim cechy liryki</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia takie gatunki liryczne, jak pieśń, hymn, tren, fraszka • charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza, nie utożsamia ich z autorem • wskazuje środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, archaizację, kolokwializm • wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie i omawia sposób obrazowania • odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, utworu <i>fantasy</i>, epopei 	<p>plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje wybrane sensory przenośne w różnych tekstach kultury</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię • płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej • wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei • zna zasady poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów 	<p>poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły <i>nie</i> i <i>-by</i> z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany,</p> <p>– składni – rozpoznaje części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego</p>
--	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze • omawia fabułę, odróżnia fabułę utworu od akcji • analizuje funkcję podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego w utworach • omawia i analizuje elementy komiksu, piosenki • określa rodzaj narracji w tekście (pierwszoosobowa, trzecioosobowa) • wyodrębnia w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu • rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna 	<ul style="list-style-type: none"> • wygłasza poprawny monolog, krótkie przemówienie, stara się uczestniczyć w dyskusji • uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury • rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia • zna i stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy • dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację 	<p>i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi wymienić i określić na typowych przykładach typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych</p>
--	--	---	--

	<p>najważniejsze cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować typowe utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • czyta z podziałem na role i ze zrozumieniem dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu • podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki • wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich • wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach, 		<p>(współrzędnie i podrzędnie), w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych • rozpoznaje i analizuje wybrane przykłady manipulacji i prowokacji językowej • zna i świadomie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia
--	--	--	--

	<p>wykorzystuje do pracy spis treści</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza prosty przypis • wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, reportaż • analizuje proste symbole i alegorie występujące w poznanych tekstach kultury • rozpoznaje adaptację utworu literackiego, wie, czym się różni od oryginalnego tekstu • określa rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, 		
--	--	--	--

	<p>producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą) • wspólnie z innymi lub samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych • rozpoznaje aforyzm i anegdotę • w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy 		
--	--	--	--

	<p>wyliczenia, wykrzyknienia</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie • rozpoznaje na typowych przykładach styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny • potrafi nazwać, pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę 		
DOBRA	<p>SŁUCHANIE</p> <ul style="list-style-type: none"> • uważnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela, żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie • słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i 	<p>Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisze na temat, stosując przejrzystą kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte przykładami • zachowuje poprawność językową, 	<p>Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)</p> <ul style="list-style-type: none"> • sprawnie stosuje w praktyce zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia

	<p>prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w tekstach treści informacyjne i perswazyjne • analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację • rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi <p>CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie odczytuje większość tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów czyta 	<p>stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzono tekstu, stosuje najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego</p> <p>i wielokrotnie złożonego, pisze przeważnie teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne</p> <ul style="list-style-type: none"> • układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty i potrafi go wprowadzić do tekstu, pamiętając o cudzośćwie oraz nawiązaniu, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi, w tym w przemówieniu • zachowuje estetykę zapisu • dobiera formę notatki dotyczącej wysłuchanej wypowiedzi do własnych potrzeb 	<p>miękości głosek), w razie wątpliwości korzysta ze słownika ortograficznego</p> <ul style="list-style-type: none"> • koryguje błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście, analizuje i porównuje przy tym wiedzę z różnych źródeł informacji • analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni • ma wiedzę, którą stosuje w praktyce, z zakresu: <ul style="list-style-type: none"> – fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wskazuje upodobnienia pod
--	---	--	--

	<p> płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie znaczenie archaizmów obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach • interpretuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przerośnym, określa temat utworu i różnorakie poruszone w nim problemy, interpretuje tytuł utworu, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego • rozumie i omawia podstawowe emocje oraz argumenty zawarte 	<ul style="list-style-type: none"> • redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, apel, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny • tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi, uwzględniając w nim najważniejsze zagadnienia, zgodnie z funkcją tworzonego tekstu • formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny; dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej • streszcza, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień, zgodnie z 	<p>względem dźwięczności, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których te rozbieżności występują,</p> <p>– słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, stosuje poprawnie formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo; świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia</p>
--	---	---	---

	<p>w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytuje informacje zawarte w tekście, przytacza i sensownie komentuje opinie • odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa, fikcję od rzeczywistości w tekstach literackich i dziennikarskich, stosuje te rozróżnienia w praktyce, płynnie stosuje terminy: <i>realizm</i> i <i>fantastyka</i> • analizuje w tekście manipulację, sugestię, ironię, aluzję, nazywa je • omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej się znajdują bohaterowie • charakteryzuje nadawcę i 	<p>funkcją skracanego czy przekształcanego tekstu</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisze poprawne opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów i funkcją tekstu • tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje, stosuje właściwe rozprawce słownictwo • w opowiadaniu odtwórczym i twórczym stosuje elementy charakterystyki pośredniej, wprowadza realia epoki w tekście odwołującym się do minionych epok • stosuje, w zależności od potrzeb 	<p>synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres</p> <p>– fleksji – nazywa i odmienia odmienne części mowy: rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje); nazywa nieodmienne części mowy: przysłówki (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne</p>
--	--	--	--

	<p>adresata wypowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega i wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych • omawia w tekście poetyckim cechy liryki • identyfikuje utwory należące do takich gatunków lirycznych, jak pieśń, hymn, tren, fraszka; wskazuje ich cechy • charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), nie utożsamiając ich z autorem • przytacza środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, 	<p>tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową</p> <ul style="list-style-type: none"> • w tekstach własnych swobodnie wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera • opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych • posługuje się stylem urzędowym, samodzielnie pisze swoje CV, podanie i list motywacyjny • przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, stara się formułować ciekawe pytania, wykorzystuje 	<p>(spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik); stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły <i>nie</i> i <i>by</i> z różnymi częściami mowy; tworzy i odmienia imiesłowy,</p> <p>– składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu); nazywa związki wyrazów w zdaniu pojedynczym (w tym</p>
--	---	---	---

	<p>archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście</p> <ul style="list-style-type: none"> • podejmuje próby interpretacji obrazów poetyckich • odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, epopei • przedstawia i analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu • omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu • w komiksach, piosenkach i innych tekstach kultury popularnej znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych • wyodrębnia w tekście epickim 	<p>zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury, podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki • pisze recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię oraz podstawowe słownictwo związane z dziedziną recenzowanego zjawiska • wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei • stosuje się do zasad poprawnej 	<p>rozpoznaje wyraz nadrzędny i podrzędny), a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny; wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie; dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach</p>
--	--	--	---

	<p>fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej, opisu przeżyć, tekstów użytkowych</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu interpretuje głosowo dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu omawia cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki omawia w balladzie elementy 	<p>wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów</p> <ul style="list-style-type: none"> wygłasza poprawny monolog, przemówienie, aktywnie uczestniczy w dyskusji prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury, logicznie formułuje argumenty potrafi zastosować środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia zna i stosuje językowe sposoby 	<p>złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe); w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące</p> <ul style="list-style-type: none"> świadomie stosuje znane mu normy językowe i zasady
--	--	--	--

	<p>typowe dla różnych rodzajów literackich</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych dostrzega różnice stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym i popularnonaukowym, wyszukuje w nich potrzebne informacje wymienia i rozpoznaje gatunki 	<p>osiągania porozumienia, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy</p> <ul style="list-style-type: none"> reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację 	<p>grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje przykłady manipulacji prowokacji językowej, nie poddaj się im zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, świadomie je stosuje
--	--	--	--

	<p>dziennikarskie: wywiad, artykuł, reportaż, podaje cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje i podejmuje próby odczytania symboli i alegorii występujących w poznanych tekstach kultury • ocenia adaptację utworu literackiego; krytycznie wypowiada się na jej temat, odwołując się do jej struktury i treści • analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą) • samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego 		
--	--	--	--

	<p>tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • interpretuje aforyzm i anegdotę • w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia; analizuje wybrane z nich • analizuje funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie • wyróżnia w tekście cechy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego • interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wie, 		
--	--	--	--

	<p>czym się różnią, dostrzega ważne elementy i wybrane konteksty dzieła malarskiego</p>		
BARDZO DOBRĄ	<p>SŁUCHANIE</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych, analizuje treść i kompozycję wypowiedzi innych, poprawność językową i stylistyczną • słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu • interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego 	<p>Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisze wyczerpująco i na temat, stosując funkcjonalną, urozmaiconą kompozycję, logikę wypowiedzi • zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonoego tekstu, stosuje zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, pisze teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne • zachowuje przemyślaną, trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym 	<p>Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)</p> <p>Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosowania w praktyce zasad ortograficznych (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek), korzysta ze słownika ortograficznego, by wyjaśnić wątpliwości dotyczące wyrazów rzadkich, o nietypowej pisowni

	<p>nadawcy, w tym aluzję, sugestię, manipulację</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje i omawia w wysłuchanych utworach elementy komizmu, kpiny i ironii jako wyraz intencji wypowiedzi <p>CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie odczytuje teksty współczesne i dawne na poziomie przerośnym i symbolicznym, interpretuje je w różnych kontekstach, czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, atakże 	<p>w przemówieniu; konsekwentnie i logicznie stosuje akapity, dba o spójne, ciekawe nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachowuje estetykę zapisu, jego teksty są poprawne, przejrzyste i czytelne • posługując się bogatym słownictwem, poprawnie redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opis, charakterystykę, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) • redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, apel, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzegania i korekty błędów językowych w tworzonym przez siebie tekście • analizy elementów językowych w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), z wykorzystaniem wiedzy o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni • ma wiedzę, którą płynnie stosuje w praktyce, z zakresu: <ul style="list-style-type: none"> – fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności; ma świadomość rozbieżności między mową a pismem i pismem i zgodnie z
--	--	--	--

	<p>organizację rytmiczną utworu poetyckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie znaczenie archaizmów obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach lub innych źródłach, odróżnia archaizm od archaizacji • analizuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, określa temat utworu i poruszone problemy, ustosunkowuje się do nich, dąży do zrozumienia ich złożoności i niejednoznaczności, samodzielnie interpretuje tytuł utworu, odnosi się do kontekstów, np. biograficznego, 	<p>zapis graficzny i funkcję tekstu</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy plan ramowy i rozbudowany szczegółowy dłuższej wypowiedzi • formułuje treść SMS-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje trafny, przemyślany komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej • streszcza, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając zagadnienia • pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów, stylizuje język, np. listu na język dawnych epok 	<p>tym zapisuje wyrazy, w których te rozbieżności występują,</p> <p>– słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, poprawnie stosuje formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; wyjaśnia różnice między treścią a zakresem</p>
--	--	--	---

	<p>historycznego, kulturowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • zauważa, rozumie i omawia emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi, polemizuje z nimi • interpretuje informacje zawarte w tekście, przytacza i komentuje opinie, odnosząc się do nich • odróżnia prawdę od prawdopodobieństwa, wskazuje elementy biograficzne i autobiograficzne w dziełach literackich; płynnie stosuje terminy realizm i fantastyka • ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak sugestia, ironia, aluzja, wartościowanie, manipulacja itp., płynnie 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, odwołując się do kontekstów, np. historycznego, biograficznego, kulturowego; w rozprawce swobodnie formułuje tezę, hipotezę oraz wnikliwe argumenty; samodzielnie podaje przykłady do argumentów; wnioskuje, dobierając słownictwo właściwe rozprawce • w opowiadaniu odtwórczym i twórczym indywidualizuje język bohatera, wprowadza nieszablonowe rozwiązania kompozycyjne • w tekstach własnych swobodnie i celowo wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i 	<p>wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres</p> <p>– fleksji – swobodnie nazywa i odmienia odmienne części mowy (także w przypadku wyrazów podchwytliwych): rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje); nazywa nieodmienne części mowy (także w przypadku podchwytliwych wyrazów): przysłówki (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i</p>
--	--	---	---

	<p>stosuje ww. terminy</p> <ul style="list-style-type: none"> • całościowo omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie złożone sytuacje, w jakich znajdują się bohaterowie • szczegółowo charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń • dostrzega i wyjaśnia złożone motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych, stara się unikać prostych, jednoznacznych ocen • wskazuje w tekstach cechy typowe dla liryki, epiki czy 	<p>charakteryzowania bohatera</p> <ul style="list-style-type: none"> • wnikliwie opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych • samodzielnie pisze CV, podanie i list motywacyjny • przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, dba o ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie • opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy 	<p>niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik), stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły <i>nie</i> i <i>-by</i> z różnymi częściami mowy, tworzy i odmienia imiesłowy,</p> <p>– składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik</p>
--	---	--	--

	<p>dramatu, cechy gatunkowe takich tekstów, jak pieśń, hymn, tren, fraszka</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń • analizuje środki stylistyczne, takie jak neologizm, prozaizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście i wpływ na kształt i wymowę utworu • wnikliwie omawia obrazy poetyckie obecne w tekście • odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, 	<p>przenośne w wybranych tekstach kultury, interpretuje tekst kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisze wyczerpującą recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię i operując właściwym dla recenzji słownictwem, omawia krytycznie elementy tekstu kultury, stosując odpowiednio dobrane słownictwo • wyraża własne zdanie, trafnie polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe i samodzielne argumenty poparte celnie dobranymi przykładami, np. wprowadza cytaty z tekstów filozoficznych, sentencje, przysłowia na poparcie swojego stanowiska • stosuje się do zasad poprawnej 	<p>(czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu), nazywa związki wyrazów w zdaniu pojedynczym (w tym rozpoznaje wyraz nadrzędny i podrzędny w związkach wyrazów, rozpoznaje związki zgody, rzędu i przynależności), a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na</p>
--	--	--	--

	<p>legandy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, utworu <i>fantasy</i>, epopei, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia i szczegółowo analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu • stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii, komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu, odróżnia dramat od inscenizacji i 	<p>wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów</p> <ul style="list-style-type: none"> • wygłasza poprawny, ciekawy monolog, przemówienie, uczestniczy w dyskusji, posługując się wieloma środkami wyrazu • wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, czynnie się odnosi do cudzych poglądów i poznanych idei • aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści; nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji • dobiera i stosuje różnorodne środki językowe odpowiednio do sytuacji 	<p>zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy rozbudowanych zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo)</p>
--	---	--	--

	<p>adaptacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • proponuje własną interpretację głosową dialogów ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu • omawia cechy literatury dydaktycznej, podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki • wskazuje, jaką funkcję pełnią w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich • wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach; wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw 	<p>i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi, przemyślanymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu • stosuje środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu • zna i swobodnie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy • reaguje swobodnie i z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację 	<p>i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe) na prostych przykładach; w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące</p> <ul style="list-style-type: none"> • swobodnie wykorzystuje znane normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych • rozpoznaje i rozumie przykłady manipulacji i prowokacji językowej, aktywnie je komentuje i reaguje na nie • zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, aktywnie i asertywnie je stosuje
--	--	--	---

	<p>autorskich, sporządza przypisy, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych – używa ich do własnych celów</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma świadomość różnic stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym, popularnonaukowym i publicystycznym • wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, reportaż; podaje cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki; w wypowiedziach świadomie i konsekwentnie stosuje nazwy gatunków publicystycznych; wie, czym publicystyka różni się 	<ul style="list-style-type: none"> • płynnie mówi na podany temat, zachowując zasady poprawności językowej i stylistycznej; udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód 	
--	--	---	--

	<p>od literatury</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje i interpretuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury, określa ich funkcje • wie, czym się różni adaptacja od oryginalnego tekstu; analizuje zamysł pisarza i twórców adaptacji • określa i ocenia rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog) • wnikliwie, korzystając z różnych źródeł informacji, analizuje związki między dziełem 		
--	---	--	--

	<p>literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów, samodzielnych lub grupowych, podejmuje w nich tematy związane z historią, filozofią, sztuką • interpretuje aforyzm i anegdotę • w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) analizuje i omawia elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia 		
--	---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega i omawia funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie • wskazuje elementy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego w tekstach, np. literackich, i określa ich funkcję • interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wybiera i omawia konteksty związane z analizowanym dziełem 		
CELUJACĄ	SŁUCHANIE <ul style="list-style-type: none"> • ocenia wysłuchany tekst pod względem merytorycznym oraz poprawnościowym, stosuje kryteria oceny odpowiednio dobrane do celu wypowiedzi i 	Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie) <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne, ciekawe 	Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja) <ul style="list-style-type: none"> • wykorzystując wiedzę o języku odczytuje sensy symboliczne

	<p>intencji nadawcy</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu <p>CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY</p> <ul style="list-style-type: none"> • czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym • samodzielnie i z pasją interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji, proponuje własną interpretację 	<p>stanowisko lub płynnie dowodzi przyjętych racji za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem • podejmuje próby własnej twórczości literackiej, świadomie stosując różnorodne środki stylistyczne, parafrazuje utwory znanych twórców • pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną i pomysłową kompozycję; jego język charakteryzuje się własnym stylem lub jego zaczątkami 	<p>przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach
--	--	--	--

	<p>głosową tekstu</p> <ul style="list-style-type: none"> • praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego; systematycznie i skutecznie szuka nowych informacji w celu realizacji zainteresowań humanistycznych • krytycznie, wielostronnie i z zaangażowaniem poznawczym ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego • analizuje niejednorodność dzieł literackich 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywnie uczestniczy w realizacji projektów, będąc przewodniczącym grup projektowych lub pełniąc inną ważną dla danego projektu funkcję • proponuje tematy rozmów odnoszące się do omawianych utworów • aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski, formułuje oryginalne, przemyślane sądy i spostrzeżenia • interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych, charakter tekstu, konteksty 	
--	---	--	--

		<ul style="list-style-type: none">• przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa• oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej, pozostaje przy tym bezstronny i życzliwy	
--	--	--	--